

Historický exkurz

Pronásledování Romů na Slovensku v době nacismu

Z území tehdejšího Slovenského štátu nedocházelo k systematickým deportacím Romů do koncentračních táborů, i když perspektivně se s nimi počítalo také. Ze strany Hlinkových gard byli Romové vystaveni neustálé šikaně a perzekuci. Jednalo se nejen o kontrolu dodržování zákazu cestovat veřejnými prostředky, ale i zákazu vstupu do veřejných prostor, tedy i měst a obcí, které mohli navštěvovat pouze v některých dnech, a to v předem stanovených hodinách. Romské děti nesměly za války navštěvovat školu a romská obydlí nesměla být blíže než dva kilometry od veřejných cest. Ti z mužů, kteří se nemohli prokázat potvrzením o stálém pracovním poměru, byli po roce 1941 zařazováni do tzv. pracovních útvarů (např. v Hanušovicích nad Topľou, v Ilavě, později v Dubnici nad Váhom a jinde), kde mnohdy docházelo k trýznění vězňů bitím, úmornou prací, hladem, zimou... Od podzimu 1944 do jara 1945 došlo na četných místech Slovenského štátu na příkaz speciálních jednotek SS k masovým popravám romského obyvatelstva, nezřídka proto, že právě romské osady poskytovaly útočiště partyzánům.

Jsou tak známy jak případy brutálních útoků především tzv. Hlinkových gard na romské vesnice, tak případy, kdy místní úřad kličkami v papírování vystěhování vesnice oddaluje. Jindy pomáhají místní obyvatelé tím, že vydávají Romům potvrzení o práci - někdy dokonce pomáhají postavit vesnici zničenou četníky. Po obsazení Slovenska německou okupační armádou v září 1944, v souvislosti s porážkou SNP, došlo za domnělou či skutečnou spoluprací s partyzány na příkaz speciálních jednotek SS k masovým popravám a mučení Romů. Došlo i k vypálení řady romských osad a vyvraždění jejich obyvatel. Z oblastí jižního a jihovýchodního Slovenska, které byly v době války přičleněny k Maďarsku, začali být Romové transportováni do koncentračního tábora v Dachau. Zde jich většina zahynula.

Mnoho slovenských Romů v době nacismu vstoupilo do partyzánských oddílů. Nejednen z nich za svoji účast v odboji obdržel státní vyznamenání, na což byli náležitě pyšní. Rodina, jejíž součástí takto vyznamenaný byl, požívala v romské komunitě výsadního postavení. Romská mládež o této světlé stránce své historie nemá informace. Projekt výstavy tento nedostatek do značné míry napraví.